

(гіпертензія, цукровий діабет). Серед психологічних рис відзначалися пригніченість, безпорадність, тривога з різноманітними фобіями.

Знання різновидів набутих психологічних рис у переселенців надає можливість проводити їм більш ефективні реабілітаційні комплексні заходи.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, ОРГАНІЗОВАНІСТЬ ТА САМОКОНТРОЛЬ В СТРУКТУРІ ОСОБИСТІНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СПІВРОБІТНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ

Селюкова Т.В.

*Національний університет цивільного
захисту України*

Робота працівників ДСНС України пов'язана з постійним ризиком для життя і здоров'я. Серед найважливіших якостей, притаманних особистості, яка постійно працює у тісній взаємодії з іншими людьми, ми виділили: відповідальність, самоконтроль і організованість. Відповідальність означає усвідомлення суті та значення діяльності, її наслідків для суспільства і соціального розвитку, вчинків особи з погляду інтересів суспільства або певної групи. Організованість – це внутрішня зібраність, що характеризує узгодженість між цілями діяльності та способами її здійснення. Самоконтроль забезпечує підпорядкування різних видів діяльності мотиву самовдосконалення. Ці аспекти життя індивіда невіддільно пов'язані з самореалізацією.

Проведений аналіз теоретичних джерел показав високу актуальність дослідження відповідальності, організованості і самоконтролю як важливих рушіїв людських відносин. Дуже важливими ці якості є для працівників небезпечних професій, представниками яких є співробітники ДСНС України, оскільки вони для успішного виконання службових завдань повинні мати високий рівень розвитку усіх цих якостей. Необхідно відзначити, що досліджень з проблем відповідальності, організованості та самоконтролю у контексті несення військової служби, недостатньо. Немає, також, повної інформації щодо розвитку цих якостей у майбутніх працівників ризиконебезпечних професій.

Дослідження проводилось на базі Національного університету цивільного захисту України. В дослідженні брали участь 2 групи респондентів – курсанти та студенти університету у кількості 60 осіб.

Були використані наступні методики:

1. Опитувальник для виявлення вираженості самоконтролю в емоційній сфері, діяльності та поведінці – соціальний самоконтроль (Г.С. Нікіфоров, В.К. Васильєв, С.В. Фірсова).

2. Опитувальник «Самооцінка організованості» (Є.П. Ільїн).

3. Опитувальник «ДУМЕВОП» – діагностика рівня морально-етичної відповідальності особистості (І.Г. Тимошук). Мета дослідження полягала у визначенні особливостей відповідальності, організованості і самоконтролю у майбутніх співробітників ДСНСУ.

Дослідження морально-етичної відповідальності курсантів і студентів виявило наявність достовірних відмінностей за шкалою «Альтруїстичні емоції», а також значні розбіжності за шкалами «Інтуїція в морально-етичній сфері» та «Екзистенціальна відповідальність» в групі курсантів. За шкалами «Рефлексія на морально-етичні ситуації» та «Морально-етичні цінності» також спостерігається різниця на користь курсантської групи.

В дослідженні рівнів відповідальності виявлено різницю між високим та середнім показниками. Порівняно зі студентами, у курсантів значно переважає високий рівень розвитку морально-етичної відповідальності. Найбільші розбіжності спостерігаються за шкалою «Альтруїстичні емоції». Отже, альтруїзм курсантів здобув більшого розвитку в структурі морально-етичної відповідальності, ніж у студентській групі. Вірогідно, це пов'язано із несенням служби та більш глибоким усвідомленням курсантами специфіки майбутньої професії. З дослідження рівнів відповідальності ми виявили, що низький рівень не притаманний майбутнім працівникам ДСНСУ, але середній рівень прояву відповідальності зустрічається частіше серед студентів. В цілому можна сказати, що у курсантів рівень відповідальності вищий за студентів.

Дослідження прояву організованості виявило достовірно значущі розбіжності між показниками розвиненості цієї складової особистості. Показники організованості курсантів виявились значно вищими, ніж у студентів. Ми припускаємо, що такі розбіжності пов'язані зі способом життя цих груп людей, який відрізняється від інших. Відомо, що курсанти мають суворий регламент щодо розпорядку дня, деталей виконання навчальних та службових

завдань. Тому «бути організованим» є необхідністю курсанта, від цього напряму залежить успішність його діяльності. Студенти мають більше вільного часу та «простору», тому мають більше можливостей займатись справами тоді, коли хочуть.

Отже, для курсанта організованість – це необхідна риса, а для студента – це показник самовдосконалення, і його організованість залежить від наявності певних мотивів та інших рис характеру.

Вивчення самоконтролю показало, що існують розбіжності між показниками двох груп за шкалами: «Самоконтроль в діяльності» та «Загальний самоконтроль». Відмінності підтвердили, що ці явища мають більший прояв серед курсантів. В цьому, на нашу думку, спостерігається зв'язок з показниками організованості, і різниця має схожі причини. За шкалою «Соціальний самоконтроль» та «Самоконтроль в емоційній сфері» достовірних відмінностей виявлено не було. Вищий самоконтроль означає більш якісну корекцію програми самовдосконалення та діяльності. Цей факт відобразився у результатах нашого дослідження, і дозволяє стверджувати, що курсанти приділяють більше уваги контролю своїх вчинків, які також є більш свідомими, ніж у студентів.

ЕМОЦІЙНІ СТАНИ ОСІБ В СИТУАЦІЯХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Селюкова Т.В.

Національний університет цивільного захисту України

Підлітковий вік є одним з найскладніших періодів в онтогенезі людини. У цей період відбувається перебудова раніше сформованих психологічних структур та виникають нові утворення. Особистість підлітка характеризується певними рисами, що суттєво відрізняють його від дорослої людини: це підвищена чутливість та збудливість, неврівноваженість, дратівливість, поєднання сором'язливості зі чванливістю, прагнення до незалежності, перехід до самостійності, індивідуалізація психіки і разом з тим недостатність її індивідуального характеру. Ці особливості впливають на певні форми поведінки, спілкування та переживань.

Останнім часом інформаційно-комп'ютерні технології стали невід'ємною частиною повсякденного життя підлітків. У зв'язку з тим,

що емоційна сфера у підлітковому віці дуже нестабільна, а комп'ютерні ігри стали невід'ємною частиною підліткової субкультури, нашим завданням стало порівняльне вивчення емоційних особливостей підлітків, що захоплюються і не захоплюються комп'ютерними іграми.

Вибірка досліджуваних становить 90 осіб: 64 хлопця та 26 дівчат у віці 15-16 років (учні 10–11 класів Харківської гімназії №163).

На першому етапі дослідження респондентам був запропонований опитувальник Н.А. Добровідової «Інформаційні комп'ютерні технології», що дозволяє з'ясувати позицію учнів щодо використання нових комп'ютерних технологій та мотиви звернення до комп'ютерної гри (КГ). За часом, витраченим на комп'ютерні ігри в день, було виділено дві основні групи піддослідних. В 1-у групу увійшли підлітки, що приділяють КГ в середньому до 1-ї години на день. У 2-у групу увійшли підлітки, що приділяють КГ 3-5 годин і більше на день. Кожну групу ми урівняли до 30 осіб. Підлітки, що приділяють комп'ютерній грі від 1 до 3 год., в дослідження включені не були.

Для дослідження особливостей емоційних станів підлітків були використані: методика діагностики самооцінки психічних станів Г. Айзенка та методика виявлення домінуючих емоційних станів Л.А. Рабінович.

Порівняльний аналіз міри вираженості емоційних станів в обох групах підлітків показує, що в групі №1 всього 7,5% підлітків мають високий рівень тривожності, а в групі №2 – з високим рівнем тривожності визначено 15% підлітків, тобто в 2 рази більше. Низький рівень тривожності спостерігається у 62,5% підлітків 1-ї групи і у 35% підлітків 2-ї групи (значення середнього рівня за всіма шкалами ми не приводимо). Отримані результати показують, що підлітки, які захоплюються комп'ютерними іграми, більш тривожні, ніж підлітки, які звертаються до КГ на невеликий термін часу.

Серед підлітків 1-ї групи 45% мають високий рівень агресивності, серед підлітків 2-ї групи – 20% ($p < 0,01$). Отримані результати говорять про те, що підлітки, які захоплюються КГ, більш агресивні, ніж підлітки, які тільки звертаються до КГ. Було виявлено, що серед підлітків, які захоплюються комп'ютерними іграми, високий рівень агресивності мають ті, що відчують проблему стосунків з однолітками.